

LAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 16/1999 vp

Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 1998

Perustuslakivaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 27 päivänä huhtikuuta 1999 lähettäessään hallituksen toimenpidekertomuksen vuodelta 1998 (K 3/1999 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi perustuslakivaliokuntaan samalla määrännyt, että lakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto perustuslakivaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa on ollut kuultavana
- kansliapäällikkö Kirsti Rissanen, oikeusministeriö.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunta on asiaa käsitellessään selvittänyt, miten valiokunnan edellisistä kertomuksista annamiin lausuntoihin on suhtauduttu. Tämä siksi, että hallituksen kertomuksen johdosta tapahtuva vuoropuhelu valtioneuvoston ja eduskunnan välillä ei täytä tarkoitustaan, ellei lausuntoja myös lueta ja niihin reagoida.

Lisäksi valiokunta on käsitellyt asiaa hallituksen kertomukseen sisältyvien, oikeusministeriön hallinnonalaan kuuluvien lausumien osalta siten rajattuna, että tarkastelu on ulottunut lakivaliokunnan omiin lausumiin.

Valiokunnan aikaisemmat kannanotot

Valiokunta on lausunnossaan vuoden 1997 hallituksen toimenpidekertomuksesta (LaVL 6/1998 vp — K 5/1998 vp) käsitellyt silloin ajankohtaisista kertomuksen sisällön uudistamista. Valiokunnan lausunnossa on todettu seuraavaa:

"Valiokunta pitää uudistusta onnistuneena. Asiat on esitetty tiivistetysti olennaisiin tapahtu-

miin keskittyen. Valiokuntakäsittelyssä on kuitenkin havaittu pari lukijaa häiritsevää puutetta:
— kertomuksesta puuttuu sisällysluettelo ja
— kertomuksen viimeisessä jaksossa 'Toimenpiteet tasavallan presidentin esittelyssä' eräät esitykset on merkitty tähdellä (*), mutta missään ei ole selostettu merkinnän tarkoitusta. Tavoitteena lienee osoittaa, että asiaan liittyy eduskunnan lausuma."

Havaintojensa johdosta valiokunta esitti korjaustoimenpiteisiin ryhtymistä. Kun näin ei ole tapahtunut, valiokunta ehdottaa hyväksyttäväksi lausuman,

että seuraavaan kertomukseen liitetään sisällysluettelo sekä selostus alaviitetyypipisten merkintöjen tarkoituksesta.

Valiokunnan lausumat

Esittämiensä lausumien osalta lakivaliokunta pitää hallituksen selostuksia ja kannanottoja asianmukaisina. Ne lausumat, jotka hallituksen käsi-

tyksen mukaan eivät enää anna aiheutta toimenpiteisiin, voidaan myös lakivaliokunnan mielestä poistaa kertomuksesta.

Oikeudenkäyntikulut ja yleinen oikeusapu

Poistettaviin lausumiin kuuluu myös oikeudenkäyntikuluja koskeva lausuma (s. 144), joka — sellaisena kuin se oli esitetty — on tullut täytenä.

Sen sijaan keskustelu oikeudenkäyntikulujen määrästä ja niiden korvaamisesta on edelleen ajankohtainen. Kertomukseen sisältyvässä vastauksessa todetaan, että eduskunnalle oli annettu esitys oikeudenkäymiskaaren 21 luvun oikeudenkäyntikulusäännösten epäkohtien korjaamiseksi (HE 107/1998 vp), jota lakivaliokunta oli ryhtynyt käsittelemään tammikuussa 1999.

Sen jälkeen eduskunta on hyväksynyt lain lakivaliokunnan mietinnön mukaisena (LaVM 26/1998 vp).

Mainituissa mietinnössään lakivaliokunta totesi, että yhtenäisen oikeuskäytännön aikaansaamiseksi uusista oikeudenkäyntikulusäännöksistä oli tiedotettava tehokkaasti ainakin tuomareille, asianajajille ja yleisille oikeusavustajille. Kaikille näille ammattiryhmille oli lähetettävä selkeä ja riittävän laaja tiedote, jollei erillisiä koulutustilaisuuksia voitu systemaattisesti järjestää kaikille. Todettuaan, että oikeudenkäyntikulusäännösten vireillä olevan uudistuksen tavoitteena oli vaikuttaa kulujen muodostumiseen ja saada niitä painetuksi nykyistä alemmaksi, valiokunta arveli, ettei puheena olevalla osauudistuksella voinut olla suoraa vaikutusta kulujen alentamiseen muutoin kuin summaaristen asioiden osalta. Lisäksi valiokunta totesi, että yhdessä oikeusministeriön toimikunnassa pohdittiin syitä kulujen nousuun ja sitä, miten prosessisäännöksiä olisi tähänastisten kokemusten perusteella muutettava. Toisessa toimikunnassa oli selvitettävänä kysymys yleisen oikeusavun laajuudesta ja maksuttoman oikeudenkäynnin

myöntämisestä nykyistä laajemmalle väestöryhmälle.

Tätä lausuntoa käsiteltäessä molemmat mainitut toimikunnat ovat jättäneet mietintönsä. Oikeudenkäyntikulusäännösten ensimmäinen osauudistus on tullut voimaan 1 päivänä kesäkuuta 1999. Kun se on ollut voimassa vasta vain vajaat viisi kuukautta, sen vaikutuksista ei vielä ole saatavissa tietoja.

Valiokunta korostaa kansalaisten perusoikeutta saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva tuomioistuimen päätös. Tosiasiallisten oikeudenkäyntikulujen kohtuullistaminen on niin tärkeä asia, ettei passiivisina voida jäädä odottamaan, mitä vireillä olevien muutosten johdosta on tapahtumassa. Valiokunnan mielestä on tarpeen edetä kolmella rintamalla seuraavasti:

1) Tuomioistuinten huomiota kiinnitetään riittävän painokkaasti uusiin kulusäännöksiin ja niistä tiedotetaan yleisölle siten, että oikeudenkäynnin osapuolet osaavat kiinnittää huomiota asiaan.

2) Riita-asioiden oikeudenkäyntimenettelyä koskevien säännösten tarkistamista jatketaan.

3) Oikeusapujärjestelmän yhtenäistämisen valmistelua jatketaan nopealla aikataululla tavoitteena se, että myös keskituloisille turvataan taloudelliset mahdollisuudet oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa puolustamiseen oikeudenkäynneillä.

Valiokunta ehdottaa hyväksyttäväksi lausuman,

että eduskunta kiirehtii oikeusapujärjestelmän yhtenäistämistä ja oikeusapuun oikeutettujen piirin laajentamista.

Lausunto

Lausuntonaan lakivaliokunta kunnioittavasti esittää,

että perustuslakivaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 30 päivänä marraskuuta 1999

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Henrik Lax /r	Kari Myllyniemi /kesk
vpj.	Matti Vähänäkki /sd	Kirsi Ojansuu /vihr
jäs.	Leena-Kaisa Harkimo /kok	Veijo Puhjo /vas
	Jyri Häkämies /kok	Susanna Rahkonen /sd
	Toimi Kankaanniemi /skl	Tero Rönni /sd
	Annika Lapintie /vas	Mauri Salo /kesk.